

Bakalářská práce

2016

David Bílek

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

VYUŽITÍ GALERIJNÍ A MUZEJNÍ
EDUKACE VE VOLNOČASOVÝCH
AKTIVITÁCH

Vedoucí práce: PhDr. Filip Michal, Ph.D.

Autor práce: David Bílek

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: III. ročník

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

18. 3. 2016

David Bílek

Děkuji za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce panu PhDr. Michalu Filipovi, PhD.

OBSAH:

ÚVOD	5
I. TEORETICKÁ ČÁST	7
1. VYUŽITÍ GALERIJNÍ A MUZEJNÍ EDUKACE VE VOLNOČASOVÝCH AKTIVITÁCH.....	7
<i>1.1. Volný čas .....</i>	<i>7</i>
<i>1.2. Galerijní a muzejní edukace.....</i>	<i>8</i>
1.2.1 Jak zpřístupnit umění široké veřejnosti?.....	8
1.2.2 Muzejní a galerijní pedagogika, edukace a animace.....	9
1.2.3 Průběh galerijní a muzejní edukace.....	10
1.2.4 Muzejní edukační programy.....	11
1.2.5 Pedagogičtí účastníci programů muzejních a galerijních edukace.....	13
1.2.6 Financování muzejních a galerijních edukačních programů.....	14
1.2.7 Muzejní a galerijní edukace od jejích prvopočátků až po současnost.....	15
1.2.8 Příklady témat programů galerijní a muzejní edukace	17
1.2.9 Formulování výchovně- vzdělávacích cílů.....	18
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	20
2. POZNÁVÁME PAMÁTKY SUŠICKA (EDUKAČNÍ PROGRAM PRO VOLNOČASOVÉ AKTIVITY).....	20
<i>2.1. Návrh edukačního programu.....</i>	<i>20</i>
<i>2.2. Realizace.....</i>	<i>24</i>
2.2.1. Návštěva hradu Rabí.....	24
2.2.2. Vlastní tvorba.....	27
2.2.3. Vernisáž.....	30
<i>2.3. Hodnocení.....</i>	<i>33</i>

III. ZÁVĚR.....	35
IV. POUŽITÁ LITERATURA.....	37
V. ZKRATKY.....	38
VI. PŘÍLOHY.....	38
VII. ABSTRAKT.....	50
VIII. ABSTRACT	51

ÚVOD

Pro výběr vhodného tématu své bakalářské práce jsem si sestavil několik klíčových kritérií. Požadoval jsem, aby téma souviselo nejen s mým studiem, ale především i s mým zaměstnáním, abych mohl čerpat rovněž ze svých zkušeností a měl k danému tématu co říci.

Již třetím rokem pracuji jako pedagog volného času ve Středisku volného času v Sušici. Zde vedu řadu kroužků a jeden z mých favoritů je kroužek výtvarný. To bylo pro mě dalším, nikoliv však posledním vodítkem pro výběr mé bakalářské práce.

Svá dřívější zaměstnání jsem často vykonával v různých kulturních institucích (hrady, galerie, muzea...), tudíž jsem měl možnost nahlédnout, jak tyto instituce fungují.

V neposlední řadě pocházím z umělecky zaměřené rodiny. Pro mého dědu, otce, bratra a samozřejmě i pro mě představuje umění (a to především umění výtvarné) neodmyslitelnou a velmi důležitou součást života.

Z těchto důvodů považuji téma Využití galerijní a muzejní edukace ve volnočasových aktivitách, čili kombinaci umění a edukace, pro svou bakalářskou práci za ideální. Jednak jej shledávám jako velmi zajímavé, a především myslím, že k němu, díky všem již jmenovaným aspektům, mám mnohé co dodat, a přinést do již částečně zpracované tematiky nový úhel pohledu, nové nápady a inspiraci pro další pedagogy.

V první teoretické části své práce jsem si vytyčil cíl *přehledným způsobem shrnout, co o dané tématice již bylo publikováno*. Na základě studia literatury stručně shrnuji vývoj galerijní a muzejní edukace od počátků až po současnost. Zaobírám se především vývojem v České republice. Jaké byly vývojové tendence tématu v zahraničí, zmiňuji spíše jen okrajově. Zároveň se snažím *porovnat pohledy jednotlivých autorů, v čem se jejich názory shodují, případně v čem se rozcházejí*. Jelikož většina literatury směřuje svůj zájem buď obecně na jakéhokoliv návštěvníka muzea či galerie anebo především konkrétně na žáky různých stupňů škol, usiluji v neposlední řadě o aplikaci těchto metod a postupů směrem k volnočasovým aktivitám. Ale i během volnočasových aktivit se děti učí novým znalostem a zkušenostem a formuje se jejich osobnost, proto se

snažím přehledně (a na různých příkladech) *stanovit a shrnout výchovně vzdělávací cíle, které z této činnosti mohou vyplynout* (je jich celá řada, protože rozličná témata výstav a různé postupy při zkoumání jednotlivých uměleckých děl, mohou dětem předávat zcela odlišné informace a pocity...), *a uvést, čemu se děti při práci s uměleckým dílem mohou v optimální situaci naučit.*

Cílem praktické části mé bakalářské práce je *navrhnout a podrobně naplánovat vlastní aktivitu během muzejní edukace*, tak, aby byla originální a odlišná již od popsaných návrhů různých muzejních a galerijních kurátorů edukace. Posléze je mým cílem *realizovat návrh v praxi* za účasti dětí a po skončení edukace *návrh i samotnou realizaci kriticky zhodnotit.*

Svou bakalářskou strukturuji do dvou základních kapitol. První kapitolu, která se věnuje teoretickým poznatkům, člením na dvě podkapitoly. První podkapitola se ve stručnosti zabývá termíny volný čas, volnočasové aktivity a jejich typy...

Druhá podkapitola, jak již bylo naznačeno během formulace cílů, se věnuje shrnutí poznatků o galerijní a muzejní edukaci. To znamená její historii, současnosti, trendům, metodám a postupům, příkladům, obsahuje rovněž formulace výchovně vzdělávacích cílů a také definice problematických termínů. Protože je tato podkapitola relativně rozsáhlejší, pro lepší přehlednost a snazší orientaci v textu je rozčleněna ještě do několika pasáží.

V teoretické části své práce čerpám hlavně z odborných publikací autorů zabývajících se muzejní a galerijní edukací, výtvarnou výchovou a také pedagogikou volného času.

Druhá kapitola se již zabývá praktickou částí mé práce, navazuje na kapitolu první a je rozdělena do tří podkapitol. První podkapitola se zabývá návrhem vlastní muzejní edukace. Druhá podkapitola navazuje její realizací a třetí kritickým zhodnocením mnou vytvořené muzejní edukace.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. VYUŽITÍ GALERIJNÍ A MUZEJNÍ EDUKACE VE VOLNOČASOVÝCH AKTIVITÁCH

1.1 *Volný čas*

Téma mé bakalářské práce se orientuje na volnočasové aktivity, tudíž je podstatné, v krátkosti shrnout základní termíny, popř. definice, které tento pojem doprovází.

Na otázku, co je to volný čas, se snaží odpovědět mnoho definic. Takto je volný čas definován např. v Pedagogickém slovníku: „Čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin po odečtení času věnovanému práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“¹

Volný čas dítěte tedy představuje ve většině případů dobu po skončení vyučování až do chvíle, kdy mu nastávají další povinnosti (např. psaní domácích úkolů, či pomoc v domácnosti...). Samozřejmě těžko po celou tuto dobu můžeme hovořit o disponibilním volném čase. Ale i tak má většina dětí poměrně velkou část denní doby k dispozici pro své zájmy. Leč v této problematice hrají úlohu i další faktory, které ale pro potřeby této bakalářské práce není třeba více rozvádět.

Ve vyspělých zemích tvoří volný čas zhruba 1/3 týdenního času, a proto se už mnoho let stává velmi diskutovaným tématem, jak tuto dobu co možná nejsmysluplněji vyplnit.² Děti a jejich rodiče jsou rok od roku zahrnováni stále pestřejší nabídkou mimoškolních aktivit, jež jim nabízejí například střediska volného času a kromě rekreační funkce mají i funkci výchovně vzdělávací.³

---

¹ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, s. 255.

² Srov. UŽDIL, J. *Mezi uměním a výchovou*, s. 216 – 217.

³ Srov. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A.. *Pedagogika volného času*, s. 121.

Zájmová činnost, kterou nabízejí, může být buď pravidelná (kroužky, soubory a kluby) anebo nepravidelná, jež probíhá formou turnajů, soutěží, přehlídek, výletů, zájezdů, exkurzí, v neposlední řadě formou příměstských či pobytových táborů.⁴

Zájmové činnosti mají rozličnou náplň, ale umělecké činnosti jako hudební či výtvarná výchova zde zastávají skutečně čestnou pozici.⁵ Již dávno nejsou pouze doménou základních uměleckých škol. Nabízejí je rovněž i již zmiňovaná střediska volného času.

Pedagogové se musí opravdu snažit, aby dokázali naplnit očekávání dětí, aby je dokázali nadchnout a zpřístupnit jim umělecká díla. V tomto nelehkém úkolu nabízejí pedagogům pomocnou ruku i muzejní a galerijní pedagogové či lektoři.

1.2 Galerijní a muzejní edukace

1.2.1 Jak zpřístupnit umění široké veřejnosti?

Žít v dnešním světě znamená obsáhnout nepřehledné množství informací, znalostí a dovedností. Vědecké obory jsou rozpracovány do hloubky a intelektuálové se stávají spíše specialisty na své výzkumy a bádání. Málokdo má obšírné znalosti z mnoha oborů, aby mohl být jako v minulosti nazván renesančním člověkem. Proto i umění, s výjimkou odborníků a nadšenců pro tuto oblast, se stalo pro většinu lidí naprosto nečitelné. Mrazíková hovoří o bariéře, kterou lidé pocítují hned při vstupu do galerií,⁶ Horáček mluví o rozporu mezi uměním a veřejností či dokonce o propasti.⁷ Paradoxně nikdy nebylo snazší se setkávat s uměleckými díly než v dnešní době techniky.⁸

---

⁴Srov. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A.. *Pedagogika volného času*, s. 122-3.

⁵ Srov. UŽDIL, J. *Mezi uměním a výchovou*, s. 216 – 219.

⁶ Srov. MRAZÍKOVÁ, E. Aktivizující formy zprostředkování současného výtvarného umění z hlediska nezávislé výstavní instituce. In HORÁČEK, R., ZÁLEŠÁK, J. *Aktuální otázky zprostředkování umění*, s. 14.

⁷ Srov. HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*, s. 38.

⁸ Srov. MRAZÍKOVÁ, E. Aktivizující formy zprostředkování současného výtvarného umění z hlediska nezávislé výstavní instituce. In HORÁČEK, R., ZÁLEŠÁK, J. *Aktuální otázky zprostředkování umění*, s. 14. Obdobný názor zastává R. Horáček. Srov. HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*, s. 46.

Podle Vančáta by se měl odstraňovat odstup od výtvarného umění už ve škole při výtvarné výchově, která by měla být pedagogem pojímána jako otevřený dynamický proces.⁹ Ovšem velkým problémem je fakt, že výtvarná výchova je stále více upozaďována jako okrajový předmět.¹⁰

Děti, které mají výtvarné nadání či talent, tato vývojová tendence v jejich výtvarném růstu spíše brzdí. Naštěstí, jak již bylo naznačeno, v dnešní době již existuje spektrum mimoškolních zájmových aktivit, které mohou ve svém volném čase navštěvovat, a jež v současné době díky různým dotacím už ani z finančního hlediska nemusí být pro rodiče malých umělců přílišnou zátěží, a ty mohou jejich nadání (například právě nadání výtvarné) plnohodnotně rozvíjet.

Ale ať už s dětmi pracuje pedagog na školách či ve střediscích volného času, samozřejmě také pedagog na ZUŠ, jejich úloha, jak dětem zábavnou formou přiblížit umění, není vůbec jednoduchá. Pedagogové, i když jsou často velmi kreativní a inovativní, potřebují svou výuku ozvláštnit.

Jako zpestření se může považovat návštěva výstavy. Ale zejména pro děti (ale i většinu dospělých), pasivní prohlížení uměleckých předmětů, kterým nerozumí a nic jim neříkají, by pak takováto akce byla naprosto bez přínosu, či naopak ku škodě, protože by žáky mohla do budoucna od dalších návštěv odradit. Děti potřebují být aktivní a zapojit se, a právě na těchto základech stojí muzejní a galerijní pedagogika.

1.2.2 Muzejní a galerijní pedagogika, edukace a animace

Na úvod musí být především zodpovězena otázka, co obnáší termín muzejní pedagogika a jak se liší od pojmu pedagogiky galerijní?

„Výrazem muzejní pedagogika souhrnně označujeme aktivity, které cíleně využívají instituce muzea k přímým výchovně vzdělávacím činnostem.“¹¹

Jak muzejní, tak galerijní pedagogika jsou vědecké disciplíny, které zahrnují metodologické a teoretické otázky. Jejich metody a postupy jsou tedy společné. Liší se

---

⁹ Srov. VANČÁT, J. *Tvorba vizuálního zobrazení*, s. 148-151.

¹⁰ Srov. MRAZÍKOVÁ, E. Aktivizující formy zprostředkování současného výtvarného umění z hlediska nezávislé výstavní instituce. In HORÁČEK, R., ZÁLEŠÁK, J. *Aktuální otázky zprostředkování umění*, s. 16.

¹¹ HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*, s. 56.

od sebe v předmětu zájmu. Zatímco muzejní pedagogika je disciplínou obecnou. Předmětem zájmu muzeí mohou být jak obecné historie, mineralogie či fauna a flóra... Naopak předmětem zájmu galerií je výhradně umění. Zjednodušeně lze konstatovat, že galerijní pedagogiku lze považovat za součást pedagogiky muzejní.

Markantnější rozdíl lze spatřit až v samotných programech. Ty zaměřené na výtvarné umění se odlišují tím, že při kontaktu s výtvarným dílem se ve větší míře věnují kreativním aspektům práce a citové rovině vnímání.¹² Typologie programů bude vysvětlena později - viz 2.2.4. Galerijní a muzejní edukační programy, s. 12.

Od vědecké disciplíny muzejní a galerijní pedagogiky je jen krůček už k dalším termínům, které jsou její součástí, a to galerijní a muzejní edukace, někdy se můžeme setkat i s pojmem animace, který je ale méně přesný a v zahraničí se v této souvislosti téměř nepoužívá. A mnoho lidí, když slyší slovo animace, tak si vybaví buď animované filmy anebo animátora, který se stará o zábavný program na dovolené, proto Fulková doporučuje spíše hovořit o edukaci než-li animaci.¹³ Horáček stejně jako Fulková, už o animaci mluví pouze jako o jedné z mnoha dalších součástí muzejní edukace, o které bude řeč později.¹⁴ Ale např. Svátková raději využívá termínu animace než-li edukace.¹⁵

1.2.3 Průběh galerijní a muzejní edukace

Nyní musí být položena otázka, jak vlastní muzejní edukace probíhá? Jak již bylo naznačeno, jedná se o vzdělávací aktivity, se kterými se nutně nemusíme setkávat pouze v galerii nebo muzeu, ale například i v kostele, kině, apod. Nabízejí veřejnosti řadu možností zprostředkování umění.¹⁶

Zprostředkování umění lze chápat jako zpřístupňování díla veřejnosti, tzn. pomáhání odhalovat, poznávat a pociťovat estetické rysy a hodnoty uměleckých děl.

---

¹² Srov. HORÁČEK, R., *Galerijní animace a zprostředkování umění*, s. 56-7.

¹³ Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 13.

¹⁴ Srov. HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*, s. 63.

¹⁵ Srov. SVÁTKOVÁ, B. Výzkum galerijní pedagogiky v České republice a Evropě 2005-2008. In HORÁČEK, R., ZÁLEŠÁK, J. *Aktuální otázky zprostředkování umění*, s. 39.

¹⁶ Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 14.

Cílem samotného zpřístupnění je vychovat u pozorovatele schopnost poznávat, porozumět a prožít umělecké dílo a náležitě je ohodnotit.¹⁷

„Účastník edukačního programu by měl znovuprožívat dílo v procesu vznikání díla dalšího, ať už jej nazýváme výtvarnou reflexí, nebo pedagogickým dílem, nebo tvůrčí interpretací.“¹⁸

Pokud se interpretaci výtvarných děl naučí dítě, naučí se často ve své životní praxi respektovat i odlišný vizuální modus než jen svůj, získaný mimovědomě, subjektivně i dobově podmíněně.¹⁹

Jak to vypadá v praxi? Děti se setkávají s uměleckými díly v autentickém prostředí umělecké či kulturní instituce. Pedagogové získali možnost zapojit děti do interaktivního a sociálního potenciálu umění. „Kontakt“ s uměleckým dílem se pro děti mnohdy stává silným výtvarným zážitkem a zdrojem zábavy, se kterým se často během klasických vyučovacích hodin neměly šanci setkat.²⁰ Ovšem zážitek zcela jiného druhu, než jeho instantní podoba šířená médii a specializovanými agenturami.²¹

Učení zážitkem je ideální forma výuky i pro volnočasové aktivity, při nichž se mají děti pobavit, ale i něčemu novému naučit.²²

1.2.4 Muzejní a galerijní edukační programy

Jak již bylo výše naznačeno, muzejní a galerijní edukace probíhá formou určitého programu. Horáček sestavil přehlednou typologii programů, kde je rozdělil do tří základních skupin. Programy teoretické, kam řadí nejčastější vzdělávací činnost formou prohlídky, dále přednášky a besedy. Následují programy praktické a sem spadají různé kurzy, ateliéry a výtvarné dílny. Třetí skupinu tvoří programy smíšené, kam náleží animace.

---

¹⁷ Srov. HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*, s. 47.

¹⁸ Srov. SLAVÍK, J., CHRZ, V., ŠTECH, S. A KOL. *Tvorba jako způsob poznání*, s. 387.

¹⁹ Srov. VANČÁT, J. *Tvorba vizuálního zobrazení*, s. 151.

²⁰ Srov. FULKOVÁ, M. *Diskurs umění a vzdělávání*, s. 211.

²¹ Srov. SLAVÍK, J., CHRZ, V., ŠTECH, S. A KOL. *Tvorba jako způsob poznání*, s. 387.

²² Srov. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A.. *Pedagogika volného času*, s. 92.

Vedle právě vyjmenovaných základních typů programů, poskytují kulturní instituce i příležitostné akce, exkurze v plenéru, setkání s umělci, návštěvy ateliérů, happeningové akce či mezioborové tvůrčí dílny.

Obecně lze konstatovat, že teoretické programy jsou méně náročné na pomůcky a mohou se snadno pořádat v jakémkoliv typu muzea či galerie. Praktické programy probíhají ve speciálních dílnách a nároky na pomůcky jsou vysoké. Na pomůcky je náročný i smíšený typ – animace.

Animace jsou brány jako oživující činnosti. Návštěvníci při nich za pomoci různorodých materiálů či předmětů vytvářejí dílčí výtvarné etudy, čímž navazují na sledované dílo. Prostřednictvím zážitku dojdou žáci či jiní návštěvníci muzeí k poznání.

Metodologie je následně volena podle typu výstavy, tematického zaměření a cíle animace. Velkou roli zde hraje také věk, profesní a sociální struktura skupiny účastníků, prostorové a technické podmínky, doba trvání animace a nesmí se opomenout ani individuální dispozice animátora.

Jak by celá akce měla probíhat, může demonstrovat nejlépe fungující model, prověřený lety zkušeností a vzniklý v zahraničí. Na úvodu by k překonání prvotních rozpaků měla být vložena krátká praktická etuda. Následně naváže krátký teoretický výklad, na jehož základě poté vedou účastníci rozhovor. Pokračuje se prohlídkou exponátů, po níž přijde opět praktická činnost. Následuje diskusní hodnocení a celá akce se zakončí závěrečným výkladem či diskusí účastníků.²³

Vytvořit skutečně kvalitní program, který dokáže zpřístupnit složité kulturní obsahy učitelům a jejich žákům, aby je to přivádělo k přemýšlení a motivovalo k vlastní tvorbě, aniž by se sklouzlo k nevkusným reklamním imperativům, může být někdy oříšek. A ne vždy se program opravdu vydaří.²⁴

V současnosti nabízí různé kulturní instituce galerijní a muzejní edukaci různých stupňů kvalit. Od vysoce erudovaných programů až po výtvarné nebo dramatické dílny, u kterých občas uniká obsahová složka, vazba na obsahy expozice nebo kulturní artefakty, s nimiž by se mělo pracovat. Důraz se klade na proces rozličné tvorby, ale

---

²³ Srov. HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*, s. 63-76.

²⁴ Srov. SLAVÍK, J., CHRZ, V., ŠTECH, S. A KOL. *Tvorba jako způsob poznání*, s. 387.

bez patřičného kontextu. Jako by rozdmýchání kreativity, emocí a zážitků dostačovalo k vystavení poznatků a kulturních kompetencí.²⁵

Několik muzejních a galerijních programů vzniklo v rámci projektu Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity - NAKI. Na jeho internetových stránkách je k dispozici přehled galerijní a muzejní edukace, která vznikla za finanční podpory Ministerstva vnitra České republiky. Programy obsahují např. průvodce výstavou, pracovní sešity a listy, interaktivní a herní stránky pro děti různého věku. Pro vyučující jsou připraveny didaktické a informační materiály, pracovní sešity a listy, jež tvoří základní strukturu vzdělávacích obsahů ke každé muzejní a galerijní edukaci.²⁶

Fulková jmenuje klady celého procesu, které se promítají v různých oblastech: kritické myšlení, kreativitu, emocionální složky poznání; lze rovněž sledovat způsoby, jimiž se umění začleňuje do společnosti. Učí veřejnost, že kulturní prostor neposkytuje nabídku hotových artefaktů, ale naopak nabízí prostor k vyjednávání a vytváření významů, což dává možnost poznání, které nás nutí k myšlení, a to pak k odmítání vnucovaných významů, které nahradí vlastní přístupy a také pokusy o vlastní tvorbu. Hlavním hnacím pohonem tohoto procesu jsou emoce.²⁷

1.2.5 Pedagogičtí účastníci programů muzejní a galerijní edukace

Zájemci o muzejní a galerijní edukaci se mohou přihlásit do třísemestrálního kurzu nazvaného Orbis pictus. Během náročného studia musí obsáhnout kulturní základ, oborové didaktiky, navrhnout a následně realizovat vlastní samostatný edukační model, provést výzkumnou sondu a na základě analýzy vyučování vytvořit odbornou studii. Musí být schopen pracovat v týmu, spolupracovat s odděleními v muzeích a galeriích... A samozřejmě během celého pětiletého studia získávají přehled o dějinách umění a výzkumných metodách ve výtvarné i obecné pedagogice. Nesmí rovněž chybět vývojová psychologie dítěte a pedagogická praxe na školách, což jim následně pomáhá

---

²⁵ Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 14.

²⁶ Srov. FULKOVÁ, M., TATAROVÁ, L. *Galerijní a muzejní edukace* [online]. Poslední úpravy 2011-2013 [cit. 2016-02-26] Dostupné na: <http://www.gamuedu.cz/galerijni-a-muzejni-edukace.html>

²⁷ Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 14.

zvládnout plánování a organizaci výuky. Povinně všichni absolvují i ateliérovou tvůrčí činnost. V neposlední řadě musí být vybaveni jazykově a počítačově gramotní.

Programy jsou sestavovány velmi často na míru školám, z tohoto důvodu musí dobře znát i základní kurikulární dokumenty. Všechny tyto kompetence by neměly kurátorům edukace chybět.²⁸

Obliba muzejního a galerijního vyučování neustále narůstá. Přesto se v současné době galerie potýkají s nedostatkem kurátorů.²⁹ I přes vzrůstající oblibu galerijních edukačních programů je povolání muzejních pedagogů u nás stále jak umělci, tak i veřejností nedocenoáno.³⁰ Je to nejspíše stále ještě důsledek předcházející politickou situaci a proti Evropě značně opožděnému přijetí této formy výuky.³¹

Ale ani učitel či pedagog volného času není v tomto procesu pouhým doprovodem a dozorem. Jejich role je v této edukaci klíčová. Nejprve musí žáky na programy připravit, aby do galerie odcházeli již s jasnou představou, co je čeká. Po skončení samotné galerijní edukace musí dát dětem zpětnou vazbu a nově nabyté informace a prožitky zpracovat do školního vyučování a vracet se k nim při další výuce jako ke zdroji inspirace.³²

Pro učitele tento styl výuky má i další nedocenitelnou výhody, a to jak již bylo naznačeno, že mnohdy navazují na očekávané výstupy formulované v Rámcových vzdělávacích programech³³ v oblasti Umění a kultura pro jednotlivé stupně škol, a tím pomáhají pedagogům plnit cíle RVP. Rovněž se zde mnohdy objevuje návaznost na průřezová témata.³⁴

---

²⁸ Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s.17.

²⁹ Srov. MRAZÍKOVÁ, E. Aktivizující formy zprostředkování současného výtvarného umění z hlediska nezávislé výstavní instituce. In HORÁČEK, R., ZÁLEŠÁK, J. *Aktuální otázky zprostředkování umění*, s. 15.

³⁰ M. Fulková sdílí obdobný názor. Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 15.

³¹ Srov. SVÁTKOVÁ, B. Výzkum galerijní pedagogiky v České republice a Evropě 2005-2008. In HORÁČEK, R., ZÁLEŠÁK, J. *Aktuální otázky zprostředkování umění*, s. 38.

³² Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 17.

³³ Rámcové vzdělávací programy. [online]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>.

³⁴ Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 23.

1.2.6 *Financování programů muzejní a galerijní edukace*

Co se týče financování programů, samozřejmě záleží, zda se jedná o galerii státní, nezávislou či komerční.³⁵ Obecně lze však říci, že do edukace i ve velkých galeriích bývá investováno jen minimum prostředků³⁶, což je podle Fulkové v naší zemi ve vztahu ke vzdělání a kultuře příznačné.³⁷ Galerijní a muzejní edukace tedy funguje především díky organizační a finanční podpoře z neziskové sféry a osobní angažovanosti zúčastněných.³⁸ Z tohoto důvodu mnohdy chybí atraktivní výukové materiály a prostředky na špičkové grafické úpravy, jako jsou k vidění v jiných zemích.³⁹

1.2.7 *Muzejní a galerijní edukace od jejich prvopočátků až po současnost*

Pro lepší orientaci v současných trendech muzejní a galerijní edukace, je nezbytné obsáhnout její vývoj v minulosti. Termín muzejní pedagogika byl podle Horáčka použit již ve 30. letech 20. století v Německu.⁴⁰ Pak ale přišla válka a podobné projekty musely být odloženy.

Okruh lidí, který se snažil zprostředkovávat umění pro veřejnost, se vehementněji začal rozšiřovat až po 2. světové válce v USA. Evropa (v naší problematice myšlena hlavně Evropa západní), jež se po dlouho dobu ještě vzpamatovávala z destruktivních následků války, se k tomuto trendu připojila o 10 let později.⁴¹

V naší socialistické vlasti pro muzejní a galerijní edukaci nebylo právě příznačné klima. Jak již bylo nastíněno, tyto dva druhy edukace vedou veřejnost k zamýšlení,

---

³⁵ Srov. MRAZÍKOVÁ, E. Aktivizující formy zprostředkování současného výtvarného umění z hlediska nezávislé výstavní instituce. In HORÁČEK, R., ZÁLEŠÁK, J. *Aktuální otázky zprostředkování umění*, s. 14.

³⁶ Tomuto fenoménu se věnuje většina autorů z mnou citované literatury a jejich pohledy na tuto problematiku jsou shodné.

³⁷ Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 16.

³⁸ Srov. FULKOVÁ, M. *Diskurs umění a vzdělávání*, s. 210.

³⁹ Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 16.

⁴⁰ Srov. HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*, s. 56.

⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 19.

odvrhování vnucovaného a naopak vlastním inovacím a novátorským myšlenkám, což zrovna nebyly hodnoty, které by socialistický režim podporoval.

Ale i u nás řešili výtvarní pedagogové a umělci obdobnou situaci jako na západě, že umění je pro většinu lidí nesrozumitelné, tudíž se o něj ani nezajímají.

Tehdejší pedagogové umění se také snažili pomoci svým žákům s interpretací díla, ať už v rovině ikonologické či sociologické. Důraz tehdy, stejně jako dnes, byl kladen na potřebu prožitku díla a zohledňovaly se i psychologické aspekty, které ovlivňovaly jejich pedagogickou činnost, jako například věk dětí, celková atmosféra apod.⁴²

Co by se asi tak nejvíce před rokem 1990 mohlo podobat metodám současné muzejní a galerijní edukace, byly besedy o umění. Měly své pevné místo v učebních osnovách. Fulková uvádí, že i když na tehdejší dobu měli učitelé k dispozici poměrně dobré učební pomůcky (př. diapozitivy), ne všichni pedagogové je dokázali optimálně využít. A že více zajímavé než oficiální výstavy byly mnohdy výstavy neoficiálního umění, ale na ně si málokterý učitel troufl vzít své žáky.⁴³

Po roce 1989 Český statistický úřad evidoval nárůst počtu galerií a muzeí,⁴⁴ čímž se pomalu začíná připravovat živná půda pro zasazení semínek galerijní a muzejní edukace.

Hned po roce 1990 se několik průkopníků (př. Fulková, Bláha, Slavík...) snažilo přimět galerie ke spolupráci při výuce výtvarné výchovy, ale protože galerie nejevily zájem, zůstalo jen u pokusu.⁴⁵

Až zhruba od poloviny 90. let se u nás už v hojnější míře objevila programová spolupráce mezi muzei, galeriemi a školami. Galerie a muzea se tehdy začaly inspirovat již dobře fungujícími modely ze zahraničí a jednou z jejich nejvýznamnějších cílových skupin se stali žáci a studenti.⁴⁶

Slibný vývoj pokračuje až do dnešní doby. V současnosti už se galerijní a muzejní edukace v Čechách dokáže vyrovnat i té zahraniční. Zejména ve výzkumu si stojíme v porovnání se zahraničím dobře. Přesto se ale musí vyrovnávat s několika

---

⁴² Srov. UŽDIL, J. *Mezi umění a výchovou*, s. 180-1.

⁴³ Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 15.

⁴⁴ Srov. HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*, s. 18.

⁴⁵ Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 15.

⁴⁶ Srov. FULKOVÁ, M. *Diskurs umění a vzdělávání*, s. 210.

nepříznivými skutečnostmi, jako například už zmiňovaný nedostatek finančních prostředků.⁴⁷

1.2.8 Příklady témat programů galerijní a muzejní edukace

Jak již bylo výše uvedeno, programy jako jednu z technik výuky využívají prožitek. Prožitek, který žáci sdílejí spolu, bývá ještě mnohem intenzivnější. Žákům jsou předkládána umělecká díla, která mají buď podporovat estetizované modely světa, nebo právě naopak je zpochybňovat.

Objevují se nesmírně emotivní témata traumatizujících momentů kolektivní paměti nebo jedince (př. holocaust, válka, vina, odmítnutí...) či intimní a subjektivní momenty (př. témata lásky, sexu, nemoci, smrti, krutosti, krásy, ošklivosti, násilí, drog, halucinací, pornografie...). Není výjimkou, že se mnohdy jedná o témata ve školách částečně tabuizovaná či provokativní a reakce na ně mohou být různé.

Po zhlédnutí často až šokujících uměleckých děl člověka samovolně začnou napadat různé myšlenky a otázky vztahující se k současné kultuře a společnosti. Donutí ho zaujmout k danému tématu jasný postoj.⁴⁸

Výborným příkladem je např. téma dekadence, jež zahrnuje mnoho výše uváděných kontroverzních témat. Na základě výstavy *Decadence Now! Za hranicí krajnosti*, která se sestávala ze dvou částí, jež probíhaly v Galerii Rudolfinum a v Uměleckoprůmyslovém museu, byly vytvořeny dva edukační programy. Ty vznikly na katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty UK v Praze.⁴⁹

První z nich s názvem *V černém oblaku* je založen nejen na zajímavém tématu, ale pro výuku žáků šikovně zapojuje všechny jejich smysly (program je doprovázen hudbou, účastníci se převlékají do kostýmů...).

Další vzdělávací program *NARUBY* je postaven na práci s literárním textem, ale nejen s ním.

To je pro drobnou ilustraci, jaká mohou být témata edukačních programů, již dostačující. Zevrubný popis výstavy *Decadence Now? Za hranicí krajnosti* a popisy

---

⁴⁷ Srov. FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1*, s. 16.

⁴⁸ Srov. Tamtéž, s. 20.

⁴⁹ Srov. SLAVÍK, J., CHRZ, V., ŠTECH, S. A KOL. *Tvorba jako způsob poznání*, s. 387.

mnoha dalších výstav a s nimi souvisejícími edukačními programy, jsou detailně rozvedeny v třetí nejkrásnější didaktické pomůcce v tištěné podobě roku 2012⁵⁰ *Galerijní a muzejní edukace I.*⁵¹ Nebo je možné si stáhnout materiály z internetu.⁵²

1.2.9 Formulace výchovně- vzdělávacích cílů

Častokrát již bylo naznačeno, že galerijní a muzejní edukace nepřináší dětem pouze nové informace, ale silně působí na jejich emocionální stránku. Předkládá jim témata, nad kterými se musí zamýšlet. Mnohdy u nich rozechvívá empatickou strunu. Některé programy směřují více než k předávání nových poznatků a informací k formování jejich osobnosti.

Horáček naformuloval několik obecných cílů, ke kterým by měl směřovat téměř každý program galerijní a muzejní edukace. Účastník edukačního programu by si po jeho absolvování měl odnést: probuzení zájmu o umění, citový zážitek, osvojení informací o vývojových etapách dějin umění, rozvíjení schopnosti číst hodnoty a významy uměleckého sdělení a vytvoření vlastního názoru.⁵³

Každý galerijní pedagog si však stanovuje vlastní už konkrétnější cíle, čeho mají účastníci jím sestaveného programu po jeho absolvování dosáhnout. Velmi záleží, o jaký typ programu jde a jakému tématu se věnuje. Záleží samozřejmě i na věku účastníků.

Úloha všech pedagogů (nejen galerijních a muzejních, ale také učitelů a pedagogů volného času), kteří působí na mladé, je nesmírně důležitá i z toho důvodu, aby jim pomohli vytvářet pozitivní hodnotový systém.

Edukační programy zaměřené na silná témata jako válka a holocaust, mají přiblížit dětem nejen historická fakta, ale i kruté osudy tehdejších lidí.

---

⁵⁰ Nejkrásnější české knihy roku 2012 [online]. Památník národního písemnictví [cit. 2016-28-2].

Dostupné na: <http://pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/2507-2012/>

⁵¹ Srov. Tamtéž, s. 24-299.

⁵² Srov. FULKOVÁ, M., TATAROVÁ, L. *Galerijní a muzejní edukace* [online]. NAKI

© 2011-2013 [cit. 2016-02-26]. Dostupné na: [: http://www.gamuedu.cz/galerijni-a-muzejni-edukace.html](http://www.gamuedu.cz/galerijni-a-muzejni-edukace.html)

⁵³ Srov. HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*, s. 74.

Témata výstav a z nich vyplývající zaměření edukačních programů, která poukazují na různé odlišnosti lidí (národnost, barva pleti, jiné náboženské vyznání...), mají za cíl naučit děti toleranci a respektu k zvláštnostem a odlišnostem lidí.

Mnoho umělců vytváří své autoportréty, a v nich se snaží zachytit co nejvíce ze svého nitra a povahy, nad nimiž se zamýšlejí. Na tomto základě vytvořeném edukačním programu, se děti učí utváření vědomí vlastní identity a realistickému sebezpoznání a sebehodnocení.

Gendrově zaměřená témata děti učí respektu k druhému pohlaví a překonání určitých stereotypů z minulosti na postavení muže a ženy ve společnosti.

Témata zabývající se folklórem a folklórními svátky mají děti naučit úctě k vlastnímu národu a národním tradicím.

Výstavy věnující se ekologii a přírodě a na jejich základě vytvořené edukační programy, mají děti přimět k zamyšlení, jak se člověk chová k přírodě a jak se jeho necitlivé zásahy projevují na životním prostředí. Žák by se měl tedy naučit, jak on sám může přispět k jeho ochraně.

Tento výčet cílů je formulován na podkladě Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání a zasahuje do různých vzdělávacích oblastí. Využito bylo především cílové zaměření vzdělávacích oblastí Člověk a společnost, Umění a kultura, Člověk a jeho svět a Člověk a příroda.^{54 55}

---

⁵⁴ Některými tématy edukačních programů jsem se inspiroval v knize M. Fulkové. Srov. FULKOVÁ, M. *Diskurs umění a vzdělávání*, s. 224-296.

⁵⁵ RVP ZV [online]. MŠMT ©2013-2016[cit. 2016-03-02]. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

2. POZNÁVÁME PAMÁTKY SUŠICKA (EDUKAČNÍ PROGRAM PRO VOLNOČASOVÉ AKTIVITY)

2.1. Návrh edukačního programu

Námět: Tvorba keramických hradů

Předloha: Trojhradí Velhartice – Rabí – Kašperk, čili hrady v bezprostřední blízkosti Sušice.

Název programu: Poznáváme památky Sušicka

Složení účastníků: Tvorba hradů není určena jenom pro děti, ale může se zúčastnit celá rodina. S výjimkou předškoláků akce není věkově omezená.

Vlastní činnost: Prvním krokem v programu je návštěva hradu Rabí. Před uskutečněním prohlídky je pro početnou skupinu nutné najít způsob přepravy, domluvit program rýžování zlata, oběd a zamluvit hradní prohlídku a zamluvit včelařské představení.

Dalším krokem je samotná tvorba keramických hradů. Před jejím začátkem je potřeba zajistit finanční prostředky, udělat dostatečnou reklamu⁵⁶, zajistit materiál, pomůcky a předlohy, podle kterých budou účastníci tvořit. Je možné rovněž domluvit se s kastelány hradů na případné spolupráci.

Třetí a poslední část programu představuje vernisáž dětských prací. Před jejím uskutečněním je nutné vyhledat vhodné prostory pro vystavované předměty a dle potřeby je upravit, přichystat pohoštění a nakoupit ceny.

Vlastní činnost je podrobněji rozvedena v následující kapitole nazvané Realizace (s. 23).

Časová dotace: Jednodenní návštěva hradu Rabí se koná v čase od 7:50 – 15:00. Vlastní tvorba se rozloží do 3 víkendových akcí, každá po pěti hodinách od 13:00 do 18:00. Vernisáž proběhne od 13:00 do 17:00.

---

⁵⁶ Viz. článek v Sušických novinách, příloha IV.

Financování: Výlet na hrad Rabí (jízdné, vstupné, oběd) platí rodiče. Pomůcky k tvorbě a náklady na vernisáž a ceny za účast, jsou financovány městem Sušice, které poskytlo finanční dotaci na základě podaného grantu, a Střediskem volného času Sušice.

Typ zájmové činnosti: Jedná se o zájmovou činnost nepravidelnou.

Typ edukačního muzejního programu: Jde o smíšený program (teoreticky i prakticky zaměřený) - animace.

Pomůcky: Kromě keramické hlíny účastníci dostanou na dodělávky další pomůcky, jako váleček, nože na vykrajování, šlikr, burel, glazura, štětce, zápalky bez hlaviček, špejle, lepidlo, tapóza, různé druhy papírů, karton, noviny, vodové a temperové barvy, nůžky. Na doplnění dostanou k dispozici ještě cínové vojáčky a zvířata.

Motivace:

a) K návštěvě hradu: Už jste někdy navštívili hrad Rabí? Uděláme si tam společně výlet. Budeme si vyprávět, jak se žilo ve středověku a hlavně o tom, jak se žilo na hradech. Vyzkoušíte si, jak se rýžovalo zlato ve zlatonosné řece Otavě. Budete si moct vyzkoušet střelbu z luku a z malého obléhacího stroje, kterému říkali katapult. Budete si moct potěžkat dělovou koulí, zkusíte dohlédnout na dno jedné z nejhlubších studní v Čechách. A dozvíte se, jak se u nás chovaly včely, co všechno k tomu bylo potřeba, a v čem všem se včelí produkty používají.

b) K tvorbě keramických hradů: V samotných prostorách hradu Rabí položit otázku. Víte, jak se stavěl takovýto hrad? Co všechno se při stavbě používalo? Jak dlouho jim to trvalo?

Hrady se stavěly až stovky let. Jednak kvůli jejich rozsáhlosti, nedostatečné technice (pouze jednoduché dřevěné jeřáby) a jednak kvůli omezeným financím. My si můžeme zkusit také vytvořit vlastní hrad. Ale budeme to mít mnohem jednodušší, protože si vytvoříme hrady z keramiky jen během několika hodin.

A vy, co chodíte na Dračí doupe, můžete vytvořit hrad pro vaši družinu dobrodruhů.⁵⁷

Už někdo z vás pracoval s keramickou hlínou? Je to podobné, jako když mamince pomáháte péct vánoční cukroví. Hlínu stejně jako těsto vyválíte a vykrajujete rozličné tvary.

---

⁵⁷ Příloha I.

Budeme se inspirovat hrady, které jsou v okolí Sušice, možná, že už jste navštívili s rodiči i hrad Velhartice a Kašperk, a vy si budete moct vybrat jaký hrad a jakou jeho část chcete vytvořit.

Pokud se domluvíte s kamarády nebo rodinou, tak můžete hrad vytvořit dokonce i celý.

Po vytvoření a vypálení i ty naše hrady budou vypadat, jako by byly z kamene, a tak budeme mít už na pořad svojí vlastní památku. Protože se nám to určitě moc povede, tak je třeba se s tím někde pochlubit, a tak uděláme tzv. vernisáž, což je slavnostní zahájení výstavy, na které naše hrady vystavíme.

Výchovně-vzdělávací cíle:⁵⁸

Účastník během programu získá určité vědomosti o středověké kultuře zejména o kasteologii. Dokáže vyjmenovat základní rozdíly románského a gotického umění. Získá náhled na tehdejší strukturu společnosti a funkci jednotlivých vrstev. Získá povědomí o památkách Sušicka. Děti by měly získat zájem o památky a vybudují si kladný vztah ke zdejšímu kraji.

Prostřednictvím zážitků u dětí probudit chuť k vlastní tvorbě, kdy si vyzkouší práci s keramickou hlinou. Děti se při práci naučí zvládnout obvyklou techniku práce s keramickou hlinou.

Dalším cílem je, aby se děti nebály přicházet s novými vlastními hodnotnými nápady při uplatnění vlastní tvořivosti. Například, aby zapojily i nové materiály a techniky, jako lepení domečků ze sirek, kašírování, lepení doplňků z papíru.

Děti pracující ve skupinkách se při tvorbě učí spolupráci, respektování názorů ostatních a rozdělování úkolů v rámci skupiny.

V neposlední řadě se děti mají během programu naučit ohodnotit práci svou a tvorbu ostatních.⁵⁹

---

⁵⁸ Vytvořeny na základě RVP ZV. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online].

©2013-2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>.

⁵⁹ Při vytyčování konkrétních cílů edukačního programu bylo využíváno především cílové zaměření vzdělávacích oblastí Člověk a společnost, Umění a kultura, Člověk a jeho svět a vzdělávacích obsahů vzdělávacích oborů Dějepis a Výtvarná výchova.

Výukové metody: Pro dosažení vytyčených cílů poslouží metody slovní monologické (výklad, vysvětlování) i dialogické (rozhovor). Dále bude využito metod demonstračních jako pozorování a předvádění. Samozřejmě nesmí chybět metody praktické, kde půjde o výtvarné činnosti.

2.2. Realizace

2.2.1. Návštěva hradu Rabí

Nabídka jednodenního výletu by měla být prezentována v předstihu. Motivační pozvánka, viz. motivace v předešlé kapitole, s. 21. Každé z dětí obdrží lísteček s pozvánkou, který předají rodičům. Lísteček zároveň poslouží jako závazná přihláška. Souhlas k účasti na akci jeden z rodičů stvrdí svým podpisem.

Několik dní před uskutečněním akce je potřeba od dětí vybrat peníze za vstupy, oběd a jízdné. Kalkulaci si lze sestavit za pomoci cen uvedených na internetu nebo si ceny domluvit při zamlouvání služeb.

Podle přihlášeného počtu účastníků je důležité zajistit dostatečný počet členů pedagogického doprovodu.

Sraz dětí a pedagogů v 7:50 na nábřeží. Odjezd 8:01 místní dopravou na nádraží a přesun na nástupiště, odkud se pokračuje vlakem v 8:15 jednu stanicí do Žichovice (vlaková zastávka ve vesnici Rabí není). Pěší přesun z Žichovic na Rabí (cca 3 km).

Zastávka u řeky Otavy, kde je pro děti připraven zábavný program v osadě trampů, rýžování „zlata“, které představují olověné diabolky.

Instrukce: „Rýžovat zlato budete v zapůjčených gumácích v mělké vodě řeky Otavy. Instruktor vám zapůjčí velkou pánev připomínající tvarem pánev typu wok. Vy si naberete vodu s pískem, ve kterém jsou namíchané olověné diabolky představující nuggety zlata. Otáčením a nakláněním pánve vytvoříte odstředivou sílu, která lehčí částičky jako je písek a malé kamínky vyhodí z pánve a těžké „zlaté“ nuggety (diabolky) v pánvi zůstanou. Rýžovat se bude vždy dvě minuty, a kdo bude mít nejvíce diabolek, vyhrává soutěž a obdrží diplom.“⁶⁰

Zlato bylo ve středověku nejcennějším kovem a zároveň sloužilo k výrobě mincí, a tak jakékoliv naleziště mělo pro království velikou důležitost. Osada Sušice byla díky zlatonosné Otavě povýšena Přemyslem Otakarem II. na královské město. Zlato dalo dokonce i název řece Otavě, který byl odvozen od keltského Atawe neboli bohatá řeka⁶¹.

---

⁶⁰ Příloha II.

⁶¹ Srov. Průvodcovské texty hradu Rabí, s. 5.

Po skončení rýžování a vyhlášení vítězů pokračuje cesta na hrad. Před samotnou prohlídkou v 11:00 je zamluven oběd v restauraci pod hradem. Na hradě je již domluveno, že naši skupinu budu provázet já sám.

Výklad je sestaven tak, aby korespondoval s vytyčenými výchovně-vzdělávacími cíli a aby děti příliš nezahlcoval letopočty, jmény a fakty, ale byl pro ně poučný a zajímavý. Jako zdroj informací posloužily průvodcovské texty hradu Rabí a učebnice dějepisu⁶².

Výklad: „Nacházíme se na druhém nádvoří hradu Rabí. Při vstupu na toto nádvoří jsme prošli třemi bránami, tu první vidíme, u té druhé se platí a ta třetí je ještě několik metrů před ní. Nyní stojíme pod čtvrtou bránou, také zvanou jako branou Žižkovou. Je to kvůli tomu, že jedna z legend praví, že právě zde jednooký Žižka přišel i o své druhé oko.⁶³ A víte, kdo to byl Jan Žižka z Trocnova? Byl jedním z nejslavnějších vojevůdců husitských válek.⁶⁴

Na tomto druhém nádvoří nás také zaujme rezervoár na vodu, což byl vlastně takový bazének s dešťovou vodou, která se sem stáčela za pomoci dřevěných okapů z celého hradu. Tuto vodu používali například pro konírnu, kterou můžete vidět vedle rezervoáru, měli ji připravenou pro hašení častých požárů a dokonce v ní chovali ryby.

Konírnu si potom můžete prohlédnout sami, konají se zde výstavy uměleckých děl, a také občas svatby.

Proti nám vidíme Břeňkův palác, ve kterém byly nejluxusnější komnaty a hodovní síň. Nyní projdeme pátou bránou a ocitneme se na prvním nádvoří.⁶⁵

Tady jsme ve starší části hradu a zde můžeme vidět pozůstatek černé kuchyně. Věděli byste, proč se jí říkalo černá? Vařilo se v ní na otevřeném ohni, a tak za čas celá zčernala od sazí.

Vidím, že máte zájem o zdejší studnu, zkuste dohlédnout až tam, kde začíná voda, a pokuste se odhadnout, jak hluboká by mohla být. Hloubka činí 60 m a pro lepší představu ta věž (donjon), kterou vidíte nad námi, by se do ní vešel 2x.⁶⁶

---

⁶² VÁLKOVÁ, V. *Dějepis 7 pro základní školy. Středověk a raný novověk* a ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., PARKAN, F. *Dějepis 2 pro gymnázia a střední školy. Středověk a raný novověk*.

⁶³ Srov. Průvodcovské texty hradu Rabí, s. 1

⁶⁴ VÁLKOVÁ, V. *Dějepis 7 pro základní školy. Středověk a raný novověk*, s. 106.

⁶⁵ Příloha II.

⁶⁶ Srov. Průvodcovské texty hradu Rabí, s. 2.

Nyní se půjdeme podívat nahoru na ochoz donjonu, kde se nám naskytne velice dobrý výhled do krajiny.

Vidíte, jak rozsáhlý je komplex celého hradu. Hrad Rabí je největší zříceninou v Čechách. Je zde několik hospodářských budov, Břeňkův palác, velké množství obranných věží a hradeb, které měly dělat hrad nedobytným.⁶⁷

Nalevo pod námi vidíte, že hradba najednou končí, jako by byla useknutá. Tenkrát majitelům Švihovským z Rýzenberka došly peníze, a tak hradbu již nikdy nedostavěli.⁶⁸

Když jsme stoupali do schodů této věže, viděli jste v každém patře jiný typ oken. Dole se nacházejí střílny, které zde jsou ještě z dob, kdy hrad byl pouze strážní věží. Nad nimi jsou potom okna s obloukem nahoře⁶⁹, k jakému slohu byste řekli, že patří? Je to románský sloh. Věděli byste, jaké jsou další typické znaky románského slohu? Mohutné kamenné zdi, malá sdružená okna, valená klenba.⁷⁰

Na přelomu 12. - 13. století románský sloh v českých zemích nahradil sloh jiný. Věděli byste, o jaký sloh šlo? Jednalo se o sloh gotický. A v gotickém slohu byl postaven hrad z velké části.

Pro sloh gotický je typický lomený oblouk.⁷¹ Ten můžete vidět v mnoha oknech, ale i dveřích po celém hradě. Gotické stavby byly již méně robustní, ale to se samozřejmě netýkalo obranných věží a hradeb, ty mohly být naopak ještě mohutnější. Vidíte, že tloušťka zdí hradeb i některých věží může být až několik metrů.“

Nyní přijde pozvánka na tvorbu hradů: „Víte, jak se stavěl takovýto hrad? ...“ Viz. motivace k účasti na edukačním programu *Poznáváme památky Sušicka* uvedená v návrhu programu.

„Mnozí se kocháte krásným výhledem do krajiny, takže si můžeme říci, že to byl i jeden z důvodů, proč zde byl hrad postaven. Hrad sloužil k obraně zdejšího kraje

---

⁶⁷ Srov. Průvodcovské texty hradu Rabí, s. 1.

⁶⁸ Srov. Tamtéž, s. 13.

⁶⁹ Srov. Tamtéž, s. 4.

⁷⁰ Srov. ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., PARKAN, F. *Dějepis 2 pro gymnázia a střední školy. Středověk a raný novověk*, s. 35-36.

⁷¹ Srov. VÁLKOVÁ, V. *Dějepis 7 pro základní školy. Středověk a raný novověk*, s. 115.

a zdejších vesnic a také obchodní cesty, které se říkalo Zlatá stezka, a sloužila hlavně k obchodu mezi královstvími, například se po ní vozila sůl ze Salzburgu do Prahy.⁷²

Nyní můžeme sestoupit z věže, projdeme zpět na první nádvoří a vyjdeme po schodech do Břeňkova paláce. Nyní stojíme v rytířském sále. Zde šlechta hodovala a bavila se.⁷³ Co si myslíte, že se tehdy mohlo jíst, a co naopak ještě tehdy neznali? Co myslíte, takové smažené kuře s hranolky? Smažené kuře s hranolky nejedli hned z několika důvodů. Za prvé brambory pocházejí z Ameriky, a tak jako jídlo se dostávají do Evropy až v dobách novověku. Za druhé ve středověku neznali ani samotné smažení, protože tehdy upravovali maso buď na otevřeném ohni anebo ho vařili.

Otázka číslo dvě, hrachová kaše s pečeným vepřovým? Pečené vepřové tehdy již na jídelníčku bylo, ale bylo celkem velkou vzácností, protože vepřové a hovězí bylo podáváno jen ve slavnostních dnech. Kaše všeho druhu byly ve středověku velice časté a jedl je jak prostý lid, tak i šlechta.

Otázka třetí – dnes jsme měli k obědu rizoto, jestlipak byste si na rizotu pochutnali před pěti sty lety? Rýže pochází z Asie, tudíž do Evropy se dostává až mnohem později, a tak jí v 16. století ještě neznali.

Pár otázek na středověkou zábavu. Myslíte, že by si s vámi zdejší středověcí rytíři zahráli šachy? Určitě rádi, protože šachy byly již ve středověku zde známé a velice oblíbené.

Jaké další hry se tenkrát hrály? Oblíbené byly kostky, karty a také vrhcáby. Když se nacházíme zde, v rytířském sále, tak musíme zmínit i nejoblíbenější zábavu rytířů, kterou byly různá klání, turnaje a hon. Všechny tyto typy zábavy totiž cvičily rytíře v boji se zbraní, a tak byly pro jeho život velice přínosné.

A když jsme si teď popovídali, o tom, jak se žilo, jak jedli, jak se bavili a jak soupeřili, tak se nyní můžeme podívat na předměty, které k tomu používali. Přesuneme se zpět na první nádvoří a podíváme se na archeologické vykopávky.

Vešli jsme do malého hradního muzea, kde jsou vystaveny středověké věci pro běžný život. Jednak nádobí, nářadí, podkovy, ostruhy, hračky, ale i zbraně.⁷⁴ Můžete z toho usuzovat, že byli tehdejší lidé velice zruční a že v té době dokázali již mistrně pracovat s kovy.

---

⁷² Příloha II.

⁷³ Srov. Průvodcovské texty hradu Rabí, s. 2.

⁷⁴ Srov. Tamtéž., s. 3.

Věděl by někdo z vás, které povolání se zabývá vyhledáváním starých předmětů? Jsou to archeologové. Zajímavostí je, že většina z těchto nálezů se našla na dně té 60 m hluboké studny.

Tušil by někdo z vás, jak se členila středověká společnost? Dětila se na panovníka, šlechtice, duchovenstvo a pracovní lid. Kdo z nich si většinou mohl nechat postavit hrad? Šlechta a panovník. Zamyslete se, která z těchto zmiňovaných skupin byla nejpočetnější? Byl to poddaný lid.

Každá z těchto skupin měla svůj úkol. Panovník a šlechta měli vládnout a bojovat, tedy zajišťovat ochranu všem ostatním skupinám. Duchovenstvo se mělo za středověkou společnost modlit, ale především poskytovalo pomoc potřebným a bylo nositelem vzdělání. Poddaný lid zajišťoval obživu.⁷⁵

Nyní máme na programu slibované včelí divadlo, ve kterém se zábavnou formou dozvíme o chování včel v minulosti a jistě vás potěší i malá ochutnávka medu, a potom budete mít hodinu volno, které můžete využít ke střelbě z luku nebo ke zkoušce katapultu.“

Ve 14:30 odchod na autobus, 14:45 odjezd, 15:00 příjezd do Sušice, předání dětí rodičům a ukončení výletu.

2.2.2 Vlastní tvorba

První schůzka: Na první schůzku se účastníci se dostaví po nedělním poledni do Střediska volného času v Sušici. Instrukce: „Vítám vás na této akci. Dnes bude probíhat první část tvorby hradů z keramiky. Dnešním úkolem je hrady vytvořit, potom je necháme uschnout, hrady budou vypáleny a sejdeme se zde podruhé a budeme v práci pokračovat.

Můžete tvořit ve skupině nebo každý zvlášť. Nyní si každý vezměte podložku, na kterou dostanete první kus hlíny. Zkontrolujte, jestli je správně vlhká (tohle není nutné, pokud dostanu zcela novou, čerstvě vybalenou hlínu), pak můžete začít válet. Je dobré, když válíte válečkem na nudle ve stoje, abyste mohli použít více síly. Zkuste

---

⁷⁵ Srov. ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., PARKAN, F. *Dějepis 2 pro gymnázia a střední školy. Středověk a raný novověk*, s. 48-49.

vyválet obdélníkovou placku, která bude mít přijatelnou tloušťku (10-15 mm) a dostačující rozměry pro vyříznutí hradby nebo věže. Poté můžete začít vyměřovat a následně vyřezávat nožikem. Následně se vyříznutá část vytvaruje do cílového tvaru, slepí pomocí šlikru a dodělávají se detaily. Dbejte na správné přilepení menších komponentů, jinak by se mohlo stát, že se spoj přeruší a výrobek se rozpadne.

Máme zde předlohy hradů (mnou vytvořený keramický hrad⁷⁶, fotografie hradů, informační letáčky o památkách, knihy...), které máte k dispozici pro inspiraci, ale těchto předloh se nemusíte striktně držet, každý může tvořit za pomoci vlastní fantazie.

Hotové hrady pokládejte na sololitovou desku, která leží na stole u okna. Na této desce bude hlína několik dní schnout a tvrdnout a poté se vypálí v peci. Sejdeme se za tři týdny. Hrady po prvním výpalu budeme barvit glazurou nebo burelem.⁷⁷

Druhá schůzka - Instrukce: „Opět vás vítám na tvorbě keramických hradů. Zde si můžete odebrat svůj výrobek, přesunout na své místo a položit na připravené noviny. Dle svého výběru si můžete půjčit glazuru nebo burel a pomocí připravených štětců můžete začít barvit.

Důležité informace pro glazování jsou:

- Glazuru je potřeba pořádně rozmíchat, protože samotná barva je usazená na dně, a tak bez promíchání byste mohli glazovat téměř čistou vodou. Štětec, který použijete v jedné glazuře, se nesmí dostat do jiné glazury, aby se barvy nesmíchaly.
- Glazura nesmí být ve spodní části výrobku, na které výrobek stojí, protože v peci při roztavení glazury by se přilepil výrobek k plátu, na němž se vypaluje a při odtrhávání by se výrobek mohl zničit.
- Glazury jsou po vypálení velice lesklé, můžete se podívat na vystavené hotové výrobky. Je dobré s tímto počítat, protože nyní matná glazura vás může zmást a výrobek bude vypadat úplně jinak, než byste si představovali.
- Glazura se při kontaktu s keramikou vsakuje, to ale neznamená, že po vypálení nebude vidět. Rozhodně není třeba, abyste na výrobek nanášeli příliš velkou vrstvu glazury.

---

⁷⁶ Příloha I.

⁷⁷ Příloha V.

Nyní informace k burelu. Burel je naprosto odlišný od glazury a postup při tvorbě s ním je také jiný. Po promíchání burelu v misce štětcem nanášíte dle vaší úvahy, nemusíte kontrolovat, jestli zůstává spodní strana výrobku nenatřená, u burelu to není až tak důležité.

Poté, co dokončíte natírání výrobku burelem, jdete k umyvadlu a pustíte vodu. Snažte se držet výrobek tak, aby vám neupadl, a zvolna burel vymyjete na místech, která chcete mít světlejší. I na těchto místech burel zůstane ve spárech a prohlubních nebo v kamenech, které jste vyryli do svého výrobku.⁷⁸ Až budete spokojeni s tím, jak jste burel vymyli, můžete výrobek odložit na stůl mezi další hotové práce.

Pokud jste keramické výrobky dokončili, můžete odcházet a sejdeme se opět za tři týdny na dokončení vašeho díla.

Třetí schůzka - Popis činnosti: Nyní už většina z vás má výrobky po druhém výpalu, tzn., že už je práce téměř dokončena. Dnes budeme dokončovat vaše výtvořiny přidáním a vytvářením nekeramických částí.

Každý hrad byl tvořen jednak kamennými hradbami a věžemi, dále pak kamenným palácem, ale také dřevěnými hospodářskými budovami, stájemi, chlévy, domky, ve kterých bydleli poddaní...

Další možnost pro dnešní tvorbu jsou střechy hradních budov, prevéty, balkóny, můstky a další části. Při dnešní tvorbě se rozhodně meze nekladou, každý zapojte svou kreativitu a fantazii. Ale bylo by dobré, aby jednotlivé části hradu měly stejné měřítko.

Pro dnešní tvorbu máme k dispozici kartony, čtvrtky, měkké papíry, barevné papíry, noviny, vodové barvy, temperové barvy, špejle a velké množství sirek bez hlaviček.

Ohledně lepení domečků ze sirek nabízím osvědčený postup, že si domeček napřed narýsujete na čtvrtku, tzn. narýsovat všechny strany domu a střechu. Poté domek vystříhnete a slepíte za pomoci lepidla na papír. Máte tedy domek z papíru a ten se dále oblepuje sirkami.

Jako doplněk si můžete ještě vytvořit stromečky. Nastříhejte si měkký papír na 7-10 cm široké pruhy. Jednu polovinu pruhu nabarvěte z obou stran směsí barev, které chcete vidět v koruně stromu, druhou polovinu nabarvěte barvami vhodnými pro kmen stromu. Nyní stříhejte pruh na šířku, stříhá se část koruny cca do 1/2, nastříhané kousky budou

---

⁷⁸ Příloha VI.

větvičkami vašeho stromu, a proto hustotou stříhání sami určíte, jak budou široké. Nyní celého pruhu smotejte malou pevnou ruličku. Z jedné strany vám vzniká kmen, z té druhé strany větvičky. Konec kmene přilepte, větvičky ohněte a trochu povytáhněte nahoru a stromeček je hotový.

Pro výrobu terénu můžete využít techniky kašírování. Z kartonové desky vystříhnete tvar terénu, který potřebujete. Zmačkejte noviny a namočte je do připraveného kelímku s tapózou. Noviny s tapózou nanášejte na připravený karton a postupně tak modelujte terén. Až budete s výsledným tvarem spokojeni, můžete ho celý přelepit kousky novin, které nejsou zmačkané, a tím se vytvoří souvislá linie terénu. Poté nechte celý výrobek zaschnout. Následně využijte temperové barvy a výrobek nabarvete podle svého přání.

Pokud máte v úmyslu ke svému hradu přiřadit také cínové vojáčky a zvířátka, dbejte na správné měřítko, aby velikost vojáků odpovídala velikosti budov. V opačném případě by to nepůsobilo dobře a jejich použití bych vám nedoporučoval.

Až budete mít výrobek hotový, na malý papírek napište jméno či jména autorů a jeho/jejich věk (u dětí).

Následně se uskuteční výstava prací, jejíž vernisáž proběhne v neděli od 13.00.

2.2.3 Vernisáž

Podle počtu účastníků akce a rozsáhlosti výstavy je nutné zvolit vhodné prostory. Pro vyniknutí děl z keramiky, které jsou většinou tmavších odstínů, je dobré mít jako podklad světlou podložku, popřípadě použít bílé ubrusy. Velice důležitá je samozřejmě instalace jednotlivých děl výstavy a k nim přiložit lístečky se jménem/jména autora/autorů a jeho/jejich věkem.

Pokud není v plánu přímo vyhlašování vítězů, je dobré ceny přiložit ještě před začátkem vernisáže k nainstalovaným výrobkům.

Samotné téma a zaměření programu vybízí k nákupu cen, které korespondují s výtvarným uměním a historií, jako jsou například výtvarné pomůcky - tempery, vodové barvy, bloky, fixy a vodou ředitelné akvarelové pastelky; populárně-naučné knihy týkající se tematiky hradů, válčení, architektury...

Tyto ceny by děti měly motivovat k další výtvarné tvorbě a k prohloubení zájmu o památky a historii.

Až se návštěvníci sejdou, dostanou prostor si sami prohlédnout díla dětí. Následuje krátký projev pořadatele. V tomto projevu by se měla objevit poděkování sponzorům, zúčastněným a středisku volného času. Měl by se zrekapitulovat celý projekt od začátku až po vernisáž, tak, aby si i ti, kteří se akce nezúčastnili, uvědomili jednotlivé kroky tvorby a jejich náročnost. Tím, že jim budou díla přiblížena, je mohou adekvátněji poznat a ocenit. Poté je všem účastníkům ponechán prostor, aby si díla mohli znovu prohlédnout a dále o nich konverzovat s ostatními návštěvníky.

2.3 Hodnocení

Téma edukačního programu bylo voleno i s přihlédnutím na možnost získat grant od města Sušice, které jej poskytuje na projekty zaměřené na rozvoj kultury a cestovního ruchu města Sušice. Poukázáním na památky se zvyšuje atraktivnost lokality. Díky poskytnutí finanční pomoci od města Sušice a Střediska volného času mohl být projekt realizován.

Volba zájmové činnosti nepravidelnou formou nikoliv pouze jako náplň výtvarného kroužku se ukázala jako správná, protože celé akce se mohly zúčastnit nejen děti, ale i jejich rodiče a příbuzní.

Časová dotace 3 víkendové akce + vernisáž je však poněkud slabším článkem celé akce. Když se má sejít více jak 30 lidí na stejném místě ve stejný čas několikrát za sebou, tak je to vždy větší nebo menší problém.

Animace je pro děti, které potřebují často měnit činnosti, vhodným typem edukačního programu.

Náplň celého programu byla pestrá. Už samotný výlet na hrad Rabí byl koncipován tak, aby děti nebyly pouhým němým divákem. Samy si vyzkoušely řadu činností – rýžování zlata, střelbu z luku a katapultu.

Rovněž obvykle monologická prohlídka byla díky motivačním otázkám sestavená tak, aby se děti mohly co nejvíce do výkladu zapojit a udržely svou pozornost.

Během prohlídky hradu bylo dosaženo několika cílů sestavených pro tento edukační program. Děti získaly povědomí o středověké kultuře, byly seznámeny se středověkými uměleckými slohy (románským a gotickým) a dokázaly je identifikovat podle základních znaků. Seznámily se s členěním středověké společnosti na panovníka, šlechtu, duchovenstvo a poddaný lid a jejich roli v této době.

Samotná tvorba rozložená do třech odpoledních setkání na sebe svou náplní logicky navazovala. Účastníci měli možnost vyzkoušet si práci s keramikou obohacenou o další doplňkové činnosti. Během každého setkání si účastníci vyzkoušeli vždy novou výtvarnou techniku a činnost.

Účastníkům byly poskytnuty předlohy a návody, jak technicky zvládnout jednotlivé úkony, zároveň ale byla podporována kreativita a vlastní přístup. Největší prostor

pro vlastní přístup poskytly zejména doplňkové činnosti, ve kterých mohli účastníci využít rozličné materiály a techniky.

Během třech tvůrčích víkendových akcí došlo k naplnění dalších vytyčených výchovně-vzdělávacích cílů sestavených pro tento edukační program. Děti si vyzkoušely práci s keramickou hlinou a učily se zvládat jednotlivé techniky práce s ní.

Jak již bylo naznačeno, byly podporovány i v tvůrčích přístupech k činnosti, což byl jeden z dalších cílů. Účastníci pracující ve skupinách se učili spolupráci, při odlišných názorech se museli shodnout na kompromisu a museli si rozdělit úkoly.

Samotné téma – hrady v okolí Sušice, pomohlo dětem seznámit se s památkami v blízkosti jejich bydliště a vytvořit si k nim kladný vztah a chuť poznávat další pamětihodnosti zdejšího kraje. Tím došlo k naplnění dalších vytyčených cílů.

Vernisáž je vhodným ukončením celého projektu. Umožňuje zhodnotit díla a účastníkům přináší pocit, že vytvořili něco, co je pozitivně hodnoceno. Děti zde mají příležitost v porovnání s dalšími výtvary zhodnotit vlastní práci i práci ostatních účastníků. Díky tomu dochází k naplnění i posledního vytyčeného cíle.

Samotný nápad považuji za velmi dobrý a originální. Modely hradů vypadají velice přirozeně, což dělá kombinace keramiky s burelem. I technicky méně zdařilé hrady připomínají romantické zříceniny, účastníci byli až překvapení, jak dobře jejich práce vypadá po druhém výpalu.

Pozice trojice blízkých hradů Velhartice - Rabí – Kašperk tvoří trojúhelník, ve kterém se nachází město Sušice, proto bylo logickou volbou, že právě tyto tři hrady se staly předlohou pro tvorbu dětí.

III. ZÁVĚR

K zaměstnání pedagoga volného času ve Středisku volného času Sušice jsem se dostal přes praxi, kterou jsem vykonával v prvním ročníku studia Pedagogiky volného času. Pan ředitel tenkrát zjevně ocenil můj odlišný přístup a originální typy kroužků, které zde zatím nebyly, a díky tomu mi bylo umožněno nabídku svých vlastních kroužků prezentovat. Vzhledem k tomu, že se přihlásilo dostatečné množství dětí, jsem získal tuto práci. Proto se snažím v originalitě pokračovat a nadále dětem nabízet něco jiného, něco, co jinde zažít nemůžou. Vycházím z činností a z postojů, které jsou pro děti dnešního světa atraktivní, protože soudím, že stejně jako se vyvíjí dnešní kultura, musíme se vyvíjet i my, pedagogové volného času.

I na malém městě, jako je Sušice, máme obrovskou konkurenci ve volnočasových aktivitách (např. Skaut, Pionýr, základní umělecká škola, také základní školy nabízejí další kroužky vedené jejich učiteli). Největší konkurencí je nám však počítač s internetem v takřka každé domácnosti.

Tato bakalářská práce se opírá o projekt, který je pouze jedním z řady v mých četných aktivitách. Mou častou tendencí je propojovat různé aktivity. Propojovat do jednoho celku hru, výtvarné vyjádření, historii, kulturu, zeměpis, regionální identitu. Z tohoto důvodu je pro mě velice zajímavá galerijní a muzejní edukace, ve kterých toto propojování různých disciplín také spatřuji.

Galerijní a muzejní edukace zprostředkovává poznatky a informace formou zážitku a tím, že si děti něco vyzkouší na vlastní kůži, což je rovněž ideální forma učení pro volnočasové aktivity.

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo stručně a přehledně utřídit, co o galerijní a muzejní edukaci již bylo publikováno. Dále porovnat pohledy jednotlivých autorů a shrnout výchovně-vzdělávací cíle. Toho bylo dosaženo logickým a posloupným strukturováním a komparováním názorů a postojů autorů, z jejichž prací jsem informace čerpal. Smyslem shrnutí výchovně-vzdělávacích cílů bylo ukázat, že galerijní a muzejní edukační programy skutečně navazují na RVP, jejich témata jsou mnohdy průřezová a často zasahují do několika vzdělávacích oblastí RVP, tudíž jsou vhodným doplňkem běžného školního vyučování.

Inspiroval jsem se některými poznatky z teoretické části své bakalářské práce a aplikoval jsem je do praxe. Praktická část mé práce se věnuje jednotlivým krokům v tvorbě edukačního programu zaměřeného na tvorbu keramických hradů. Cílem této části práce bylo navrhnout, realizovat a kriticky zhodnotit projekt galerijní edukace.

Domnívám se, že i v této části práce jsem dokázal dosáhnout všech cílů. Samotný návrh programu byl životaschopný, jak po finanční, tak po výtvarné, edukační i propagační stránce. Díky dobrému vybavení naší keramické dílny, nebyl tento program ani finančně náročný na pomůcky.

Realizace samotného programu díky propracované přípravě probíhala bez větších problémů (drobnější komplikace jsou rozvedeny v podkapitole 3.3. Hodnocení) a možná kapacita účastníků pro projekt byla naplněná.

Během plnění posledního cíle praktické části bakalářské práce – hodnocení, jsem se pokoušel o objektivní pohled na svůj projekt.

Usiloval jsem o to, najít silné a slabé stránky celé akce, identifikovat jejich příčiny, aby se negativní stránky programu daly v budoucnu odstranit.

Edukační program považuji za úspěšný, což dokládá i výzva od vedení školy, aby pokračoval i v následujících letech.

Je ale nezbytné se v realizaci příliš neopakovat a nacházet nové a zajímavé cesty, které už nemusí být čistě propojeny s keramikou a mohou zabrousit i do dalších odvětví výtvarného řemesla.

Rád bych i do budoucna jako doposud dodržel zásady volnočasových aktivit, jakými jsou nenucenost, dobrovolnost, dostupnost (časová, finanční) a atraktivnost.

Prostudováním zásad galerijní a muzejní edukace se mi otvírají nové obzory a nové možnosti, jak realizovat své nápady pro své další pedagogické aktivity. V následujících projektech se tímto budu často inspirovat, ale zároveň je nutné říci, že půjdu svou vlastní cestou, vzhledem k specifikům oboru pedagoga volného času, který se v mnohém od povolání muzejního pedagoga liší.

IV. POUŽITÁ LITERATURA:

- ČORNEJ, P., ČORNEJOVÁ, I., PARKAN, F. *Dějepis 2 pro gymnázia a střední školy. Středověk a raný novověk*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2006, ISBN 80-7235-152-4.
- FULKOVÁ, M., HAJDUŠKOVÁ, L., SEHNALÍKOVÁ, V. *Galerijní a muzejní edukace 1, Vlastní cestou k umění. Vzdělávací programy Uměleckoprůmyslového musea v Praze a Galerie Rudolfinum v roce 2011*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012, Praha: Uměleckoprůmyslové museum v Praze, 2012. ISBN 978-80-7290-535-5.
- FULKOVÁ, M. *Diskurs umění a vzdělávání*, 1. vydání. Jinočany: H & H, 2008, ISBN 978-80-7319-076-7.
- HORÁČEK, R. *Galerijní animace a zprostředkování umění*, Brno: Cerm, 1998, ISBN 80-7204-084-7.
- *Aktuální otázky zprostředkování umění: teorie a praxe galerijní pedagogiky, vizuální kultura a výtvarná výchova*, HORÁČEK, R., ZÁLEŠÁK, J. (edd.) Brno: Masarykova univerzita, 2007.
- PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A. *Pedagogika volného času*. 3. vydání. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-711-6.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, Praha: Portál, 2009, ISBN 9788073676476.
- SLAVÍK, J., CHRZ, V., ŠTECH, S. A KOL. *Tvorba jako způsob poznání*
- UŽDIL, J. *Mezi uměním a výchovou*, 1. vydání, Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988, ISBN neuvedeno.
- VÁLKOVÁ, V. *Dějepis 7 pro základní školy. Středověk a raný novověk*, Praha: SPN, 2007, ISBN 9788072353736.
- VANČÁT, J. *Tvorba vizuálního zobrazení: gnozeologický a komunikační aspekt výtvarného umění ve výtvarné výchově*, 1. vydání, Praha : Karolinum, 2000, ISBN 80-7184-975-8.

Internetové zdroje:

- FULKOVÁ, M., TATAROVÁ, L. *Galerijní a muzejní edukace* [online]. NAKI © 2013 [cit. 2016-02-26]. Dostupné na: <http://www.gamuedu.cz/galerijni-a-muzejni-edukace.html>
- Nejkrásnější české knihy roku 2012 [online]. Památník národního písemnictví [cit. 2016-28-2]. Dostupné na: <http://pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/2507-2012/>
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. ©2013-2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>.

V. SEZNAM ZKRATEK

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NAKI – Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní školy

VI. PŘÍLOHY

Seznam:

Příloha I. – Fotografie z letního tábora

Příloha II. – Fotografie z návštěvy hradu Rabí

Příloha III. – Žádost o grant

Příloha IV. – Medializace projektu – článek pro Sušické noviny

Příloha V. – Fotografie z tvorby hradů

Příloha VI. – Fotografie z vernisáže

Příloha I. - Fotografie z letního tábora

Obrázek 1 - Dračí doupě s keramickým hradem motivuje děti k tvorbě vlastního hradu

Obrázek 2 - Obr. č. 2 - Hra Dračí doupě s keramickým hradem

Obrázek 3 – Ukázkový keramický hrad

Příloha II. – Fotografie z návštěvy hradu Rabí

Obrázek 4 - Prohlídka hradu

Obrázek 5 - Vyhlídka z rabského donjonu

Obrázek 6 - Rýžování „zlata“

Příloha III. – Žádost o grant

Žádost doručena na MÚ Sušice dne

Číslo jednací

ŽÁDOST

O PŘIDĚLENÍ ÚČELOVÉHO PŘÍSPĚVKU NA PROJEKT V OBLASTI KULTURY, SPORTU, VOLNÉHO ČASU A VZDĚLÁVÁNÍ PRO PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE MĚSTA SUŠICE

na rok 2015

ŽADATEL

Název	Středisko volného času Sušice při ZŠ Sušice, Lerchova ul.
Právní forma	Příspěvková organizace
IČ	61 75 00 00
Adresa peněžního ústavu	Česká spořitelna, a. s., Nám. Svobody, 342 01 Sušice I
Číslo účtu	0821409399/0800
Statutární zástupce	Mgr. Čestmír Kříž
Sídlo žadatele	Klostermannova 1330
Telefon	376 528 706
E-mail	ddmsusice@fixnet.cz

www	www.ddmsusice.cz
Kontaktní osoba	David Bílek
Adresa	Klostermannova 1330, 342 01 Sušice
Telefon	376 528 706
E-mail	ddmsusice@fixnet.cz

PROJEKT

Název	Památky Sušicka
Celkové náklady	10 000 Kč
Požadovaná výše příspěvku (max. 70 % z celkových nákladů)	7 000 Kč

Popis projektu:

Jedná se o soutěž, v níž účastníci (děti, dospělí nebo i celé rodiny) budou tvořit a sestavovat z keramiky hrady na Sušicku, konkrétně budeme spolupracovat s Trojhradím (Rabí, Velhartice, Kašperk). Účastníky soutěže oslovíme jednak na keramických, výtvarných či jiných kroužcích DDM a následně budou probíhat výstavy a vyhlášení nejlepších prací, doplněné přednáškami a zajímavostmi od kastelánů a pracovníků jednotlivých památek. První výstava se společně s vyhlášením výsledků uspořádá v Sušici. Porotu bychom rádi sestavili z jedné strany z představitelů vedení města, zaměstnanců DDM Sušice a z druhé strany z kastelánů jednotlivých hradů a jejich pracovníků.

Cíl projektu:

1. Zatraktivnění lokality Sušicka (cíleno na návštěvníky – turisty)
2. Přiblížení tvorby z keramiky široké veřejnosti (cíleno na místní obyvatele)
3. Přínos informací o místních památkách a kultuře (cíleno na místní obyvatele i turisty)

Zdůvodnění projektu a přínos pro město Sušici:

Podpora umění, kultury a atraktivnosti regionu. Hodláme zapojit celé rodiny a nalákat nejen regionální média. Při vernisážích výstav uspořádáme přednášky o zajímavostech sušického regionu.

Harmonogram realizace projektu:

Počátek tvorby: říjen 2014

Konec tvorby: duben 2015

Vyhlášení výsledků, vernisáže výstav a přednášky: květen 2015

Podrobný rozpočet projektu:

Položka	Částka (Kč)
Materiál + energie	6 000
Odměny pro výherce	4 000
CELKEM	10 000

Příloha IV. Pozvánka uvedená v Sušických novinách

PŘIJĎTE SI UPLÁCAT SVŮJ HRAD

Dům dětí a mládeže Sušice ve spolupráci s městem Sušice a Trojhradím (Velhartice – Rabí – Kašperk) vyhlašuje soutěž ve stavění hradů z keramické hlíny.

Zveme děti, dětské skupiny i celé rodiny, zkrátka všechny příznivce památek a tvořivých činností.

Začínáme již tento měsíc (leden 2015). Vernisáž a slavnostní vyhlášení vítězů proběhne 13. a 14. června 2015.

Vaše keramické hrady poté budou vystaveny na Trojhradí a vy za ně dostanete překvapivé ceny. Po skončení výstavy se stanou Vaší osobní památkou.

Hrady můžete vytvářet v naší keramické dílně DDM Sušice nebo ve své dílně či organizaci.

Bližší informace obdržíte přímo v DDM Sušice. Těšíme se na vaši návštěvu.

Příloha V. – Fotografie z tvorby hradů

Obrázek 7 - Tvorba 1 (velhartický most)

Obrázek 8 - Tvorba 3

Obrázek 9 - Tvorba 2

Obrázek 10 - Glazování 1

Obrázek 11 - Glazování 2

Obrázek 12 - Glazování 3

Obrázek 13 - Glazování 4

Obrázek 14 - Glazování 5

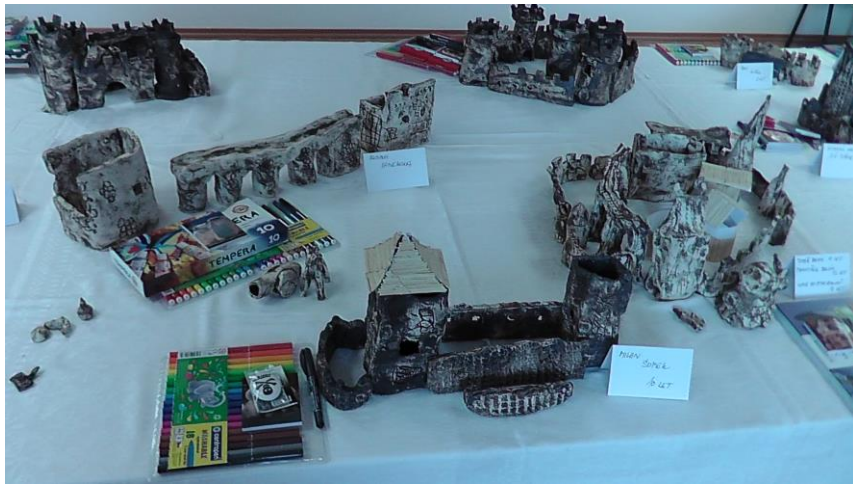

Obrázek 15 - Glazování 6

Příloha VI. – Fotografie z vernisáže

Obrázek 16 - Hrad a zámek Velhartice

Obrázek 17 - Výtvary dětí

Obrázek 18 - Výtvary dětí s cenami

Obrázek 19 - Výtvary dětí plus ceny

Obrázek 20 - Přivítání

Obrázek 21 - Výklad o hradech

Obrázek 22 - Prohlížení dětských prací

VII. ABSTRAKT

BÍLEK, D. *Využití galerijní a muzejní edukace ve volnočasových aktivitách*. České Budějovice, 2016. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce PhDr. Michal Filip, Ph.D.

Klíčová slova: vzdělání, galerie, muzeum, umění, volnočasové aktivity, edukační program

Práce se v teoretické části zabývá galerijní a muzejní edukací v České republice. Jsou zde popsány možnosti zpřístupnění umění dětem. Práce zkoumá metody této edukace ve volnočasových aktivitách z hlediska výchovně-vzdělávacích cílů.

V praktické části se autor opírá o vlastní zkušenosti s organizací galerijní edukace ve volnočasových aktivitách. Popisuje svůj návrh, realizaci a zhodnocení edukačního programu.

VIII. ABSTRAKT

The use of gallery and museum education in leisure activities

Key words: education, gallery, museum, art, leisure activities, educational programme

The theoretical part of the essay explains gallery and museum education in the Czech Republic. The essay describes the possibilities of making art for children. The essay explains the methods of education in leisure activities in terms of educational objectives.

In practical part of the essay the author uses his own experience in organizing the gallery education in leisure activities. He describes his project, realization and evaluation of the educational programme.